

Meie Aeg

Nº 2 1940

Mida on rahuks tarvis

V. Suve

Maailm on rahutu. Kadunud on kooskõla rahvaste ja inimeste vahel. See teeb olukorra keeruliseks ning paiskab elu raskustesse. On oodatud ja igatsetud rahulisi aegu, kuid see on jäänud ainult vagaks sooviks. Täna kaebavad rahukuulutajad olukordade ja sündmuste üle, mis on haaranud kogu maailma. Uued suurused mässava hingega kõnelevad sõjast. Sõbraliku läbisaamise asemel väljendavad rahvad vaenumeelt mitmel frondil. Kahurituld juhitakse üksteise vastu, mis peab olema tõenduseks, et ei olda huvitatud üksteise elust ja olemasolust.

Mõtlematus on haaranud inimesi. Võõrana näib maailmale taeva vägede soov: „Au olgu Jumalale kõrges ja rahu maa peal ning inimestel üksteisest hea meel!“ Mis küll aitaks kaasa maailma rahuks?

Paljudes perekondades ning sõprade ja sugulaste ringides on rahutus. Seal on igatsetava kooskõla röövinud usaldamatus, omakasupüüd või viin. Mis on tarvis neile tuhandeile õnnetuile perekondadele?

Inimene on rahutu. Ja siin on see põhjus, miks perekonnas, seltskonnas ja maailmas puudub rahu. Me igatseme rahu, aga samal silmapilgul leiame oma südame rahutult mässamas. See mässamine pingutab meie närve ja põletab elu ning tervist. Õnnetu on inimene, kes kaotab südamerahu — selle õige rahu, mis tähendab tasakaalu, rahulolemist, õnne ja rõõmu.

Tänapäeva rahutuid rahvaid juhitakse iga rahvaliikme südame kaudu. Nende meeled on täidetud mõtetega ning aetud keema ja viidud lainetama mitmesuguste plaanidega. Nad ei oska ette kujutada millega see kõik võiks lõppeda.

Suur apostel Paulus kirjutas juba kaks tuhat aastat tagasi järgmised elutargad sõnad: „Ei ole arusaajaid; nad kõik on kõrvale läinud; ei ole kedagi, kes teeb head. Nende suu on täis sajatlemisi ja kibedaid sõnu; nende jalad on nobedad verd valama; hävitus ja õnnetus on nende teedel ja rahu teed nad ei tunne.“

Imestama peab, miks ei ole leidnud seda lihtsat rahuteed meie aja arenenud inimesed ja maailm. Miks ei ole suudetud korraldada elu ja ühiskonda nii, et oleks välditud igasugune hävitus ja õnnetus.

Kahtlemata, iga mõtleja inimene mõistab, et seal, kus on arusaamatused, sajatlemised, kibedused, vaen ja verevalamised, hävitused ja õnnetused, ei või olla juttu rahust ei seesmisest ega välisest. Kõik ülalmainitu, mis esitab maailma meelsust ja vaimu, on korratute inimhingede vili.

Hinge-elu ei ole korras. On rikutud hingeline tasakaal, on üle astunud rahu hoidvatest seadustest, mille täitmine peaks olema iga inimese püüe. Kui aga puudub enese mõistmine, siis puudub ka enese valitsemine. Igapäev me võime näha ja kuulda niisuguse hingelise seisukorra avaldusi.

Kuidas on tulnud inimese südamesse rahutus ja pahed, kuigi seal võiks olla palju õilist ja üllast? Kuidas kaotab siis inimene nii kergesti enesevalitsemise ja satub rahutuse voolu? Ene-sevalitsemine püsib nii kaua kui hinges on tasakaal, rahu. Siin on tähtis küsida, mis rikub inimeses hingelise tasakaalu? Mõistes seda saladust teame, miks nii palju inimesi on rahutud. Paljudele on see raskeks probleemiks, teistele aga lahendatud tööks.

Palju inimesi teab küll, et nad on rahutud, kuid millest see tuleb, see on neile arusaamata. Kristuski pidi oma rahukuulutuse ja õpetamise lõpul pettunult ütleva: „Kui sa teaksid, mis sinu rahuks tarvis läheb! Ent see on pandud varjule sinu silmade eest!“ On palju asju, mis pimestavad inimese. Ta ei oska enam hoida ega valvata oma südant. Kaotab kasakaalu ja enesevalitsemise ning on kibeduse ja rahutuse ohver.

Tihti ohverdab inimene südamerahu oma soovidele. Kes teist ei ole olnud oma soovide köidikuis. Need ei ole olnud kerged päevad ega tunnid, vaid vaevarikas piinav igavik. Oli tarvis vaid korraks vaadelda mingit eset või mõelda mingit olukorda. Sind haaras mõte: miks ei ole seda minul? ma tahaksin ka endale niisuguse mantli või maja! Mõte paisus sooviks, millele sa ei suutnud isegi enam mõistusega piiri panna. Miks mina ei saa, miks mina ei või? Su rahu oli kadunud. Sa andsid suure väärtuse nähtule, millest sa kaugel seisid ja kaugele jäid, kaotasid hingerahu ja muutusid närviliseks. Olid kaotanud tasakaalu oma südames ja see oli sulle saatustlik. Sa ei ole enam rahul endaga ega naabritega. Su soov on sulle kõik. Seesugune rahutus ja hingeline kitsikus viib noori ja vanu kuritegudeni, et vaid saavutada seda, mille järele on soov. Pole imestada, et sul puudub enesevalitsemine, sest sa ei ole nõudnud rahu. Tihti inimene teeb midagi, mille kohta hiljem peab häbi tundes ütleva, et tegi seda mõtlematult ja tahtmatult.

Pühakirjas leiame elu ning mõttemaailma selgitava traagilise läbielu. Mitu korda oli Jumala Vaim hoiatanud Kaini, et ta valvaks oma südant. Patt magas ta ukse ees. Ta kandis endas musti mõtteid oma venna vastu. Kui nad

mõlemad ohverdasid, siis Abeli ohver võeti vastu, aga Kaini oma lükati ära. Miks nii? See mõte segas Kaini meelt. Temas tõusis kadetus ja põlgus venna vastu. Kiri ütleb: „Ja siis süttis Kaini viha põlema.“ Tema hingest oli kadunud tasakaal. Soov venda tappa oli teda vallutanud ja mõrtsukatöö sai teoks. Oli nüüd kõik hea? Ei! Rahutus veelgi suurem! Nii on ka siis, kui meie kaotame tasakaalu. On selge, et kaotades südamerahu kaotatakse ka enesevalitsemine, ja see lõpeb tihti väga kurvalt. Tuhanded on korranud Kaini läbielu ikka ühe ja sama tulemusega. Nad ei ole valitsenud oma mõtteid ja seepärast ei ole ka suutnud ohjeldada oma soove ja tegusid.

Inimesed kaotavad oma rahu kas suurtest soovidest või jälle arglikest kahjutundeist. Ka siin peaksime õieti mõistma oma elu ja oma hingelist seisukorda. „Mis kasu oleks sellest, kui võidaksime kogu maailma, aga teeksimme kahju oma hinge.“ Me kohtame tänavail, asutis, pankades ja büroodes inimesi süngete nägudega, kes hirmunult ootavad homset päeva. Kuuldes, et kellelegi on juhtunud mingi õnnetus, on nad nii haaratud sellest, mitte kaastunde pärast teiste vastu, vaid kartuse pärast enese üle. Peetakse võimalikuks, et ka teda võib tabada niisamasugune õnnetus, ja nii ta jääb selle vaeva

ja kartuse alla. Sealt päästab teda vaid enese leidmine ja rahu jaluleseadmine oma hingest.

Kristus õpetas: ärge muretsege, olge julged! Kõikide mõtete, soovide ja kartuste ning murede tulemus on hingeline kannatus, mis röövib rahu öösel ja päeval. Nii murduvad tuhanded. Elu tõukab neid kõrvale. Nad nõuavad endale õigust ja hakkavad mässama. Nad ei arenda võimeid, vaid halvavad neid. Nii kasvab rahutus seest väljapoole. Maailm on põlema süütunud südameist rahu ja tasakaalu kaotamisega. On lõppenud rahulolemine ja kooskõla. Tekib kannatusi üksikule ja üldsusele.

Selles seisavad olulised põhjused rahutustele siin maailmas. Mis aga läheb rahuks tarvis? Millega aitame ennast ja üldsust? Kui saavutame tasakaalu ja enesevalitsemise, siis on rahu.

Me nägime, et inimesele ei ole hea, kui ta valesti mõtleb ja soovib, sest see rikub hinge.

Kuid milles seisab siis valesti mõtlemine ja soovimine? Kindlasti oled alati õigustanud oma mõtteid ning veeretanud rusuvad ja rahutud tunded olukordade või naabrite süüks. Aga süüdi on vaid sinu omad mõtted.

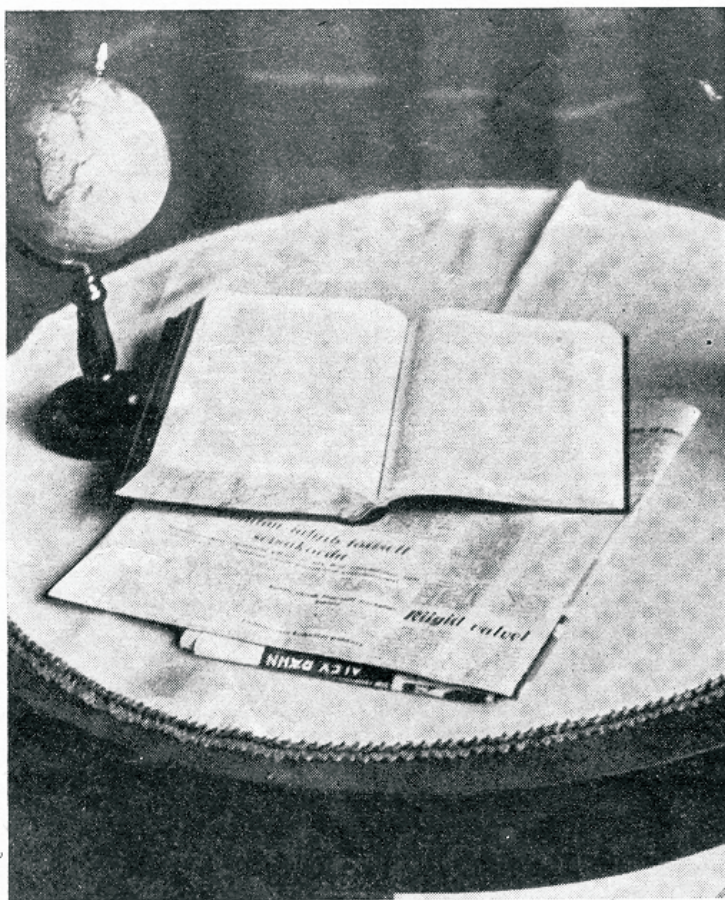
Valesti mõtleme siis, kui anname mingisugusele asjale suure tähtsuse, ja siis kardame, et võime jääda sellest ilma, või tunneme kahju, et oleme jäänud sellest ilma.

Elööldu põhjal peame veenduma, et hinge- rahu pärast ei ole kasulik anda suurt tähendust materjalsetele väärtustele. Selle tõe mõistmine teeb vabaks, tasakaalustab ja hoiab inimese värskena ja elujulgena.

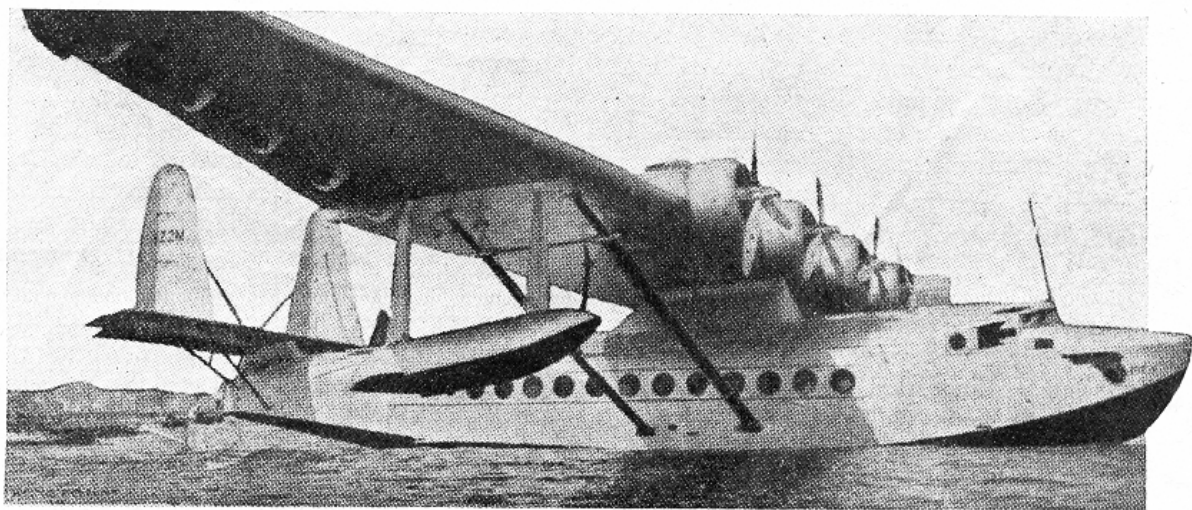
„Oma rahu annan mina teile,“ ütles Kristus, kui ta õpetas jüngreid õieti elama, õieti mõtlema ja soovima. Jüngrid said vabaks hingelistest kannatustest, kui pühendusid Kristuse õpetuse läbielamisele. Nende kirjades peegeldub hingeline vabadus ja õndsus. Kristuse koolis olid nad õppinud tundma iseennast, ja see viis neid enesevalitsemisele. Nad ei mõelnud midagi, mis rikuks hinge, ega soovinud midagi, mis hävitaks rahu.

„Ah, oleksid sa tähele pannud minu käskusid, siis oleks su rahu kui jõgi ja su õigus kui merelained.“ Jumala käsusõnad on rahu ja õige elu korraldajad. Nendes on õpetused, mis meid keelavad valesti mõtlemast, soovimast ja tegemast, ning vabastavad meid kahjulikest soovidest ja kartustest. Õpetavad mõtlema üllalt ja puhtalt. Käsevad armastada sõpra ja isegi vaenlast, ja seda kõike selle pärast, et meie südameile tagada rahu.

Mis läheb meie rahuks tarvis? — „Mis muud, vennad, mis tõsine, aus, õige, kasin, lõbus; mis hea on kuulda kui vooruslik komme ja mis kiituse väärt, selle peale mõtelge... ja rahu Jumal on siis teiega!“

Tunne oma aega!

Lennuk on muutnud kauged reisirid kiireks ja kergeks

Tänapäev — imede ajajärk

Meie, 20. sajandi inimesed, elame väga isesugusel ajal. Kui meie elupäevi oleks olnud juba üle saja aasta, siis oleksime õieti näinud endise ja praeguse aja vahet. Me võime uurida ükskõik mille minevikku, ja me ei leia midagi endistest aegadest, isegi saja aasta eest mitte, mis oleks lähedaltki võrdne sellele, mis me näeme tänapäev. Tõesti, imed on muutunud nii tavalisteks, ja uusi imesid tuleb järjest juure, et me ei suuda enam kinkida neile oma imetlust.

Tänapäev ei saa mõistlik inimene teha naeruks teadlaste suuri unistusi ja kavatsusi. Kõik näib olevat võimalik, ja ajajooksul peab kõik saama teoks. Kui keegi fantast meile ütleb, et lähemal ajal on võimalik tõusta isesugustel lennumasinatel hõreda õhu valda ja lennata erakordsel kiirusel tuhat kilomeetrit tunnis ning sellega ületada kõik senised kiirused, — siis me kergitame küll kulme, siiski usume seda.

T e a d u s e i m e d

On valmistatud supermikroskoop, mis suurendab miljon korda ja avab seeläbi võimaluse uurida aine koosseisu. Oleme palju kuulnud aatomeist ja moleekuleist, kuid neist oli ainult teoreetiline oletus, sest neid ei võidud näha. Nüüd kõige viimase suurendaja abil on näha aatomid; gaasi moleekuleid võib näha põrkamas vastu pindasid; ja haiguste pisikuid võib vaadelda viimse üksikasjani. Peagi tuuakse seni tundmatud haiguste-pisikud päevavalgele ja neile leitakse hävitajad. Sel teel rajatakse inimese võitlus surma vastu kindlamale alusele. Võime ette kujutada milline suur kasu on sellest leiutusest, mis laseb näha väikesi asju suurtena.

Käesoleval aastal seatakse üles Kalifornias hiigelsuur teleskoop, mille sarnast varemini pole

tehtud. Selle läätsa läbimõõt on 5 meetrit. See maailma kalleim klaasi-kamakas asetatakse terras-statiivile, mis kaalub 500 tonni. On nõudnud aastaid, et vormida ja lihvida seda hiigelsuurt läätsa. See statiiv on nii massiivne kui sild, aga nii kergesti liikuv kui taskukella osad.

See hiigel-teleskoop saab olema maailma nägev silm, ja seda kasutades täheteadlased on suutelised vaatama astronoomilistesse kaugustesse mitmete sadade miljonite kilomeetrite võrra kaugemale kui seda seni on nähtud. Kuud loodetakse suurendada sel määral, et me näeme teda nii nagu ta oleks maakerast eemal ainult 50 kilomeetrit. Selle teleskoobi abil loodetakse lähendada mõnigi saladus taevaalaotuses. Laheneb ehk ka Marsi „kaanalite“ saladus ja küsimus kas planeedil elatakse.

T ö ö s t u s e i m e d.

Mida tööstus tänapäeval pakub, selle kirjeldamine võib viia lõpmatuseeni. Peab imestama millisel määral ja millise kiirusega valmistatakse tarbeasju. Ööd ja päevad veerevad uued masinad üksteise järele tehaseruumidest välja. Masinad teevad töö; inimesel ei tarvitse viita tundide viisi aega tühist asja valmistades kätsi. Masinate abil on inimese töö tulemus võrratu. Mis puudub omal maal, seda valmistatakse kunstlikult, nagu kummit jm. Kõike annab loodus, kõike saab kasulikult ära tarvitada, kui vaid inimesed ei oleks üksteisele õelad!

P ö l l u m a j a n d u s e i m e d

Meie elu ülalpidamiseks kõige tähtsamad tarbed tulevad põllumaast, ja suurem osa inimesi elatub maa harimisest, seepärast on selle ala leiutustel väga suur tähtsus. Teadus on edendanud põllumajandust suurel määral. Saja aasta eest

tarvitati neidsamu tööriistu, mida tarvitati tuhandegi aasta eest — puuatra, sirpi, kablit jne. Nüüd paari inimpõlve kestel on põllutööriistad põhjalikult muutunud. On valmistatud võrratud abilised põllumehele nagu seda on masinad, mis künnavad maa, külvavad viljaseemne ning lõikavad ja peksavad vilja. On olemas traktor, mis asendab veoloomi, ja muud masinad, mis teevad töö inimese eest. Maa võib anda palju, kui see saab otstarbekohaselt haritud. Silo roheline söödana loomadele talvel ja muud sellesarnased uue- mad kasutamisiisid teevad inimese töövaeva tunduvalt tasuvamaks.

Liiklemise imed.

Enne kõike panevad meid imetlema eemalt juhitud sõidukid. Lennukid tõusevad ilma mootorita; neid juhitakse elektrilainete abil. Samuti juhitakse ka sõidukeid maapinnal.

Kiirus üksi ei ole edusamm tänapäevases liiklemises. Kiiruse kõrval pannakse rõhku ka mugavusele ja julgeolekule. Võistlus on sundinud ettvõtjaid tegema otse imet reisimise kerguses ja mugavuses; on valmistatud kiired reiselennukid ja vaiksed mootortõllad. Rongilt on raadioteel telefoni- ja telegraafiühendus. On tehtud kõik, et reisijal oleks reisil niisama mugav nagu omas kodus.

Arstimise imed.

Surm on inimsoo suurim vaenlane. Nii on loomulik, et püüame surma võimalikult kaua eemale tõrjuda. Suurim õnnistus, mida me võime kellelegi soovida, on pikk iga. Õnnelikkus ei olene rikkusest ega kuulsusest. Peame olema terved, siis saame olla õnnelikud.

On avanenud suured võimalused tervise

Kaugusi nagu ei olegi enam olemas. Tähtsate meeste kõnesid kuuleb raadio kaudu kogu maailm. Lennukid, laevad, rongid ja autod muudavad pikad vahemaad lühidaks.

tõstmiseks. Pole kunagi olnud aega, millal inimesed oleksid teadnud kümnendikugi osa sellest, mis praegu teatakse tervisest ja haigustest. Edu arstimise alal on pidanud sammu kõikide teiste teaduste edenemisega. Tõepoolest, mida arstid tänapäev võivad teha inimese keha ravimises, seda ei võidud loota viiskümmend aastat tagasi. Ühe inimpõlve kestel on arstiteadus lisanud inimese keskmisele elueale kakskümmend aastat. Tähtis on, et elame kaua ja tervelt.

Arstiteaduse suurimaid saavutusi on see, et maksab vähe või mitte midagi (erikulude mõttes), et hoida oma tervist. Ravi on tehtud kättesaadavaks nii rikastele kui ka vaestele. Kopsutiisikus, mida varemini nimetati „suureks valgeks nuhtluseks“, kuulub nüüd võidetud haiguste nimistusse; ja inimene ei pea vara surema, kui ta talitab arsti nõuannete järele.

Kaitserõugete panemine ja seerumite süstimine kaitseb nakkushaiguste eest ja päästab paljude elu. Bakterioloogia avastab haiguste pisikud, isoleerib need, ja annab vahendid nende hävitamiseks. Anesteesia muudab lõikuse valutuks. Steriliseerimise läbi kaitstakse veremürgituse eest. Röntgenikiired kergendavad diagnoosi määramise ja võimaldavad õige ravimise. Insuliin, radium ja muud leiutused võimaldavad tervekssaamise ja vähendavad ravimise ebaõnnestumist. Seega on suurel määral vähenenud haiguste võim ja sellega ka hirm haiguste eest.

Suurim ime.

Kõigist imedest suurim ime on see asjaolu, et peaaegu kõik imed on tulnud esile viimase saja aasta kestel, ja kõige üllatavamad imed viimase kahekümne viie aasta kestel.

Milleks see suurim ime?

Et imed on tulnud esile nii lühikese aja jooksul, seda me ei saa kuidagi panna inimeste oma edukuse arvele. Ainult üks seletus on selle kohta: need on jumaliku päritoluga; need on alles üks osa suurest imest. Jumal on annud meie päevil inimsoole niisuguse tarkuse ja geniaalsuse, mida ei ole olnud ühelgi endisel ajal.

Jumal on töotanud lasta kuulutada evangeeliumi kõiges maailmas. Kristus ütleb: „Ja seda kuningriigi evangeeliumi peab kuulutama kõiges maailmas tunnistuseks kõigile rahvale, ja siis tuleb ots.“ Et see võiks teostuda, selleks laskis Jumal leiutada vajalikud abinõud. Aga juba tarvitavad inimesed neid saavutusi ka kurjasti. Inimkonna hoidmise pärast ei ole Jumal võinud varemini anda neid abinõusid inimeste kätte.

Prohvetid on kuulutanud ette seda aega. Taaniel ütleb, et lõpu ajal peab rahva „tundmine suurenema“. Nii elame tõelikult tähtsal ajal, millal sünnivad imed ja kuulutatakse evangeeliumi eelseisvast Jumala riigist.

Kuhu on meid kandnud ajavool

H. Pilt

Meie maakeral teki-
vad ajavoolus üha uued
olukorrad. Endised inimesed kaovad ja uued tulevad.

Uute inimestega tuleb ka uus aeg. Aga vahest arenevad sündmused, mis muudavad olukorra järsku teiseks. Üks rahvas tungib teisele kallale. Seal on ühele tõus ja teisele langus. Rahvad on tõusnud, on näidanud oma jõudu ja hiljem kadunud, ja nende asemele on astunud jällegi uued rahvad.

Võit tiivustab alustama järgmist sõjakäiku. Ja kaotust püütakse teha tasa. Uus katse võib kujuneda võiduks või kaotuseks. Nii saab iga sündmus põhjuseks järgmisele sündmusele ja muutusele.

Praeguse sõja põhjuseks on peamiselt eelmine maailmasõda. Too lõi olukorra, mida tahetakse muuta praeguse sõjaga. Tolle sõja põhjustasid omakorda eelkäänud sõjad ja olukorrad. Nii võime jälgida sündmusi kaugesse minevikku, ja ikka on olemas nende vahel side. Sündmused arenevad teatava seadusepärasusega. Heitlused ja hävitused on paratamatu tulemus sellest, et inimesed ei ole korraldanud oma elu ühiselu nõuete kui Kõigekõrgema tahte kohaselt.

Ajalooteadus on selgitanud minevikku. Me saame ülevaate sündmuste käigust. Aga nüüd huvitab meid vaadelda minevikku veel ühest teisest vaatepunktist. Nimelt prohvetikuulutuste kaudu.

Oleme juba uurinud seda küsimust meie lehe eelmistes numbrites. Ja käesolevas võime veelgi leida uut sellel alal. Me õpime nägema, et maailmas ei avaldu üksnes mehaaniline jõud, vaid ilmneb ka Kõigekõrgema otsene juhtimine. Meie tähelepanu köidavad prohvet Taanieli ettekuulutused.

Taaniel viibis Babüloonia kuninga õukonnas. Babüloonia riik oli tol ajal oma võimu tipul. Nebukadnetsar oli vallutanud teiste riikide hulgas ka Juuda riigi ja toonud selle parema rahva vangipõlve. Taanielil, kes oli ka vang, oli õnn saada tolle maailmariigi valitseja lähemaks ametnikuks. Tema nägi seda Babüloonia hiilgust ja toredust, mis oli maailmas esmakordne. Nagu eelmises numbris vaatlusime, iseloomustas Taaniel seda valitsejat: „Sina oled pea, mis kullast.“ Tolle ajaloolise momendi valgustamiseks tsiteerime Väikesest Entsüklopeediast:

Babüloonia, vana-ajal viljakas tasandik Eufraati ja Tiigrise alamjooksul. Vallutatud 3. aastatuhandel e. Kr. semiitide

poolt, kes siin umbes a. 2230 rajasid Babüloonia riigi, mis hiljemini jagunes mitmeks osaks (Isin, Larsa, Babülon). Hammurapi ajal taas ühendatud, langes a. 1350 Assüüria mõjukonda. Alles 625 rajas Nabopolassar iseseisva Uus-Babüloonia riigi, mille Nebukadnetsar II (604—562) viis võimu tipule sõdades Assüüria, Palestiina ja Egiptusega. Järgnes langus: 538 alistus Babüloonia Pärsiale, 329 Aleksander Suurele, hiljemini Partia'le, araablastele, pärslastele ja oli lõpuks türklaste võimu all (1534—1914). Babüloonia oli vana-aja tähtis kultuurimaa, omapärase usundi, arenenud kirjanduse (peam. ajalooline, religioosne, astronoomiline ja grammatiline) ning mitmekesise kunstiloominguga (suurejooneline arhitektuur keraamiliste reljeefkaunistustega, terrakota-kujud jm.). —

Babüloonia oli kuningas Nebukadnetsari ajal hiilgav ja võimas ning kujutles endale igavest tulevikku. Kuningas laskis end tervitada: „Kuningas elagu igavesti!“ Aga ainult 24 aastat oli Babüloonia maailmariigile elupäevi pärast Nebukadnetsari surma. Ja, siin maailmas on olnud tugevaid, aga mitte püsivaid jõudusid!

Kui Babüloonia oli veel oma võimu tipul, anti prohvetile näha tulevaste sündmuste käik. Talle ilmusid iseäralised elajad, riikide sümboolid. On ette näidatud ainult kõige kõrgemad tipud — kõige suuremad võimud, kes on omal ajal kujundanud olukordi kõige suuremas ulatuses. Loeme prohveti avalduse (Taanieli raam. 8. peatükist):

Kuningas Peelsatsari valitsuse kolmandal aastal anti mulle, Taanielile, näha nägemine, pärast seda, mis mulle hakatuses näha anti. Ja ma nägin ses nägemises (ja see sündis, kui ma nägin, et ma olin Suusani lossis, mis Eelami maakonnas), ja ma nägin ses nägemises, et ma olin Uubal-Uulai ääres.

Mineviku maailmariikide rahad. Pärsia rahal (vasakul) on riigi sümbolina jää; Kreeka rahal — sikk; keskel rahatükk Aleksander Suure peaga.

Ja ma tõstsin oma silmad üles ja nägin, ja vaata, üks jäär seisis Uubali ääres, ja sel olid kaks sarve; ja kaks sarve olid kõrged, ja teine kõrgem teist, kõrgem tõusis viimaks. Ma nägin jäära kaevlevat õhtu ja lõuna poole; ja tema vastu ei jaksanud ükski elajas seista, ega olnud kedagi, kes tema käest ära päästis, ja ta tegi oma meelt mööda ja suurustas.

Ja ma olin tähele panemas, ja vaata, üks noor sikk tuli päevaloojangu poolt kõige maa peale, ja ei puudutanud maa külge; ja sikul oli nägus sarv ta silmade vahel. Ja ta tuli sinna jäära juure, kel olid kaks sarve, keda ma olin näinud Uubali ääres seisvat; ja ta jooksis tema peale kanges vihas oma jõuga. Ja ma nägin teda

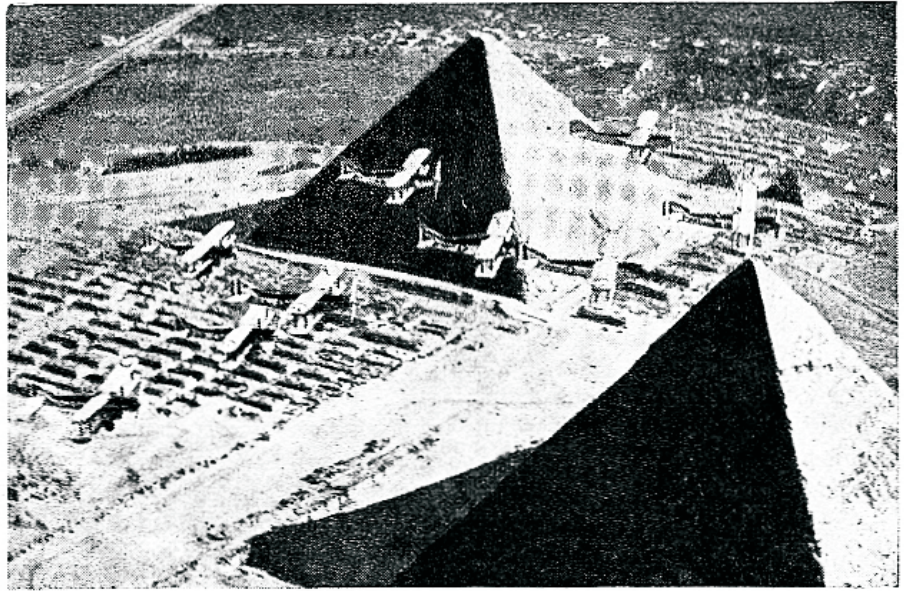
jäärale liginevat, ja ta läks kibedaks selle peale, ja lõi jüüra maha, ja murdis ta kaks sarve katki. Ja jääral ei olnud jõudu ta vastu seista; ja ta viskas tema vastu maad ja sõtkus teda, ja jääral ei olnud kedagi, kes teda tema käest päästis. Ja noor sikk suurustas üpris väga, ja kui ta oli jaksu saanud, siis murdus suur sarv katki, ja neli nägusat sarve tõusid tema asemele, taeva nelja tuule vastu.

Ja ühest nende seast tuli väga pisuke sarv välja, ja sai väga suureks lõuna ja päeva tõusmise ja ilusa maa poole; ja ta läks suureks taeva väest saadik, ja kukutas vastu maad mõned selle väe ja tähtede seast ja sõtkus neid; ja ta suurustas ka sõjaväe vürsti vastu, ja tema tõttu kaotati alaohver ära, ja ta püha paiga eluase visati maha, ja vägi pandi alaohvri asemele üleastumisega, ja sarv viskas tõe maha; ja mis ta võttis teha, see läks tal õnneks.

Ja ma kuulsin ühe püha rääkivat, ja üks teine püha ütles selle vastu, kes rääkis: Kauaks peab see olema, mis alaohvril on nähtud, ja judisemapanevast üleastumisest, ja sellest, et püha paik ja sõjavägi antakse ära sõtkuda? Ja ta ütles mu vastu: Kuni kaks tuhat ja kolmsada õhtut ja hommikut mööda saavad; siis tehakse püha paik õigeks.

Nüüd paneme tähele, mis need avaldused meile kõnelevad. Kõigepealt on antud see aeg, millal oli nägemine. Nimelt Babüloonia viimse kuninga Peelsatsari kolmandal aastal. V. Entsükl. märgib: Belsatsar (eesti Piiblis Peelsatsar), Babüloonia kuningas, kellele olevat ilmunud hukatustkuulutav tulikiri meneteekel. — Nägemise sisulise osa kohta on antud veel täiendav seletus:

Ja see sündis, kui mina, Taaniel, seda nägemist nägin, püüdsin ma aru saada; ja vaata, minuga vastakuti seisis üks, kes oli mehe moodi. Ja ma kuulsin inimese häält Uulai vahel, ja see hüüdis ning ütles: Kaabriel, seleta sellele nägemine. Ja

Mineviku ja oleviku iseärasused on siin sattunud kokku. Maapinnalt kerkivad uhked püramiidid ja nende kohal lendavad sõjalemmukid. Teatavasti koondatakse praegu Lähil-Itta, endise Harmagedoni piirkonda, suuri sõjajõudusid.

ta tuli sinna, kus ma seisin, ja kui ta tuli, siis ma kokkusin ja langesin silmili maha; ja ta ütles mu vastu:

Inimese poeg, pane tähele, sest nägemine on lõpuajaks.

Ja kui ta minuga rääkis, langesin ma uimaselt silmili maha; ja ta puudutas mu külge ja pani mu seisma sinna, kus ma enne seisin, ja ütles:

Vaata, ma teatan sulle, mis sünnib viimisel viha ajal; sest seatud lõpuajaks on nägemine.

Niisiis see nägemine on määratud teatava aja jaoks. Seda peab uuritama ja mõistetama siis, kui kõik need asjad on juba sündinud, mis on ette öeldud — lõpuajal, maailma ajastu lõpul. — Loeme mida öeldi prohvetile nende elajate tähendusest:

Jäär, keda sa nägid, kel olid kaks sarve, on Maadai ja Pärsia kuningad.

Ja karune sikk on Jaavani kuningas, ja suur sarv, mis ta silmade vahel, see on ta esimene kuningas; ja et see katki murti, ja selle asemele neli tõusid, see on: neli kuningriiki tõusevad rahva seast, aga mitte tema jõuga.

Võib-olla tekib siinjuures küsimus, kas on see võimalik, et nimetatakse tuleviku riiki päris nime järgi, kas ehk on nimi lisatud hiljemini? Siiski nime nimetamine ei tee meile asja kaheldavaks. Pärsia tõus oli ju üsna lähedal sellele ajale, millal oli nägemine. Ja Pärsia eksisteeris ka Babüloonia ajal. Jumal on lasknud prohvetil õieti näha olukordade kujunemist.

Peame silmas seda nägemist ja tuletame meele ajaloolisi tõsiasi. Prohvetile ilmus Babüloonia vallutaja jäära kujul. Jäär iseenesest on Pärsia riigi sümbol, mida tõendavad vanad rahad. Pärsia ja Meedia (Maadai) kui naabrid kaitsesid endid Babüloonia vastu. Viimaks Pärsia ise vallutas Meedia. Ja sellest võidust peale algas Pärsia rõus. Alistusid

Babüloonia ja teised. Väga iseloomustav on sellele prohvetlik pilt: jääral on kaks sarve (võimu sümbol), üks vähem, teine suurem, ja suurem tõuseb viimaks, ja sellele jäärale ei suuda keegi vastu seista. Loeme siia juure V. Entsüklopeediast:

Meedia, vana-aja maakond Kaspia mere ja Mesopotaamia vahel. Meedia elanikud (meedlased) löid 7. saj. e. Kr. oma riigi; see saavutas suurima ulatuse kun. Kyaxares'e ajal (625—585), vallutati a. 550 e. Kr. Pärsia kuningas Kyros'e poolt.

Pärsia (ametlikult Iran), keisririik Edela-Aasias, Kaspia mere, Armeenia, Mesopotaamia, Pärsia lahe, Afganistani ja Vene Turkestani vahel. Rahvastiku põhiosa moodustavad vanade pärslaste järglased. Ajalugu: Kuningas Kyros II Vanem, hävitanud a. 550 e. Kr. Meedia võimu, rajas Pärsia suurriigi, mille piirid ulatusid Vahemerest India ookeanini. Kyros II ise vallutas Babüloonia (538) ja Väike-Aasia, ta järglane Kambyzes Egiptuse, Dareios I Traakia ja Makedoonia; viimane ja Xerxes I pidasid õnnetuid sõdu Kreekaga (Kreeka-Pärsia sõjad u. 500—449). A. 331 vallutas Aleksander Suur Pärsia. 323—240 e. Kr. oli Pärsia seleukiidide võimu all. Sassaniidide valitsemise ajal (226—636 p. Kr.) kujunes teine Suur-Pärsia riik. See vallutati 637—646 araablaste poolt. —

Nagu eeltoodud väljavõttest näeme, kaotas Pärsia oma suurvõimu Kreekale. Ja prohvetlik pilt osutab ka sellele. Nägemises on öeldud: noor sikk tuli õhtu poolt ja see on Jaavani kuningas. Kreeklaste esivanema nimi on Jaavan. Ja Kreeka on Pärsiast õhtu pool. Edasi: sikul oli suur sarv ja ta tormas kiiruga üle maa ja murdis ka jäära; viimaks murdis tema sarv; suure sarve asemele kerkisid neli väikest. Keda tähendab siis see suur sarv? Ajaloos paistab erilisena silma Aleksander Suur. Ta lõi lühikese ajaga ja lühikeseks ajaks Kreeka suurriigi. — Ajalooliseks ülevaateks tsiteerime jälle V. Entsüklopeediast:

Kreeka (ametlikult Hellas), riik Balkani poolsaare lõunaosas ja seda ümbritsevaid rohkeid saartel. Ajalugu: Vanim Kreeka ajalugu (umbes a. 1250 e. Kr.) moodustab egeuse kultuuri perioodi, 2. a.-tuhande lõpul e. Kr. tungisid doorlased Balkani poolsaare lõunaossa. Ka eoolased ja joonlased ilmusid ajaloo näitelavale. Alates 9. sajandist kujunesid üksikud linnriigid. 7. s. algab Kreekas ajalooline aeg. 8—6 s. rändas kreeklasi hulgaliselt Lõuna-Itaaliasse, Sitsiiliasse, Põhja-Aafrikasse, Väike-Aasia lõunarannikule, põhjas Chalkidike poolsaarest alates Kaukaasiani, kus nad kõikjal moodustasid kreeka kolooniad, mis emamaaga säilitasid tiheda majandusliku ja kultuurilise sideme. Peloponnesose poolsaarel omandas esivõimu sõjakas Sparta (8—7 s.). 6. s. hakkas poliitiline võim keskenduma Ateenasse. 6. s. lõpupoolel vallutas Pärsia kreeka kolooniad Väike-Aasias; 5. s. alguses puhkesid Kreeka-Pärsia sõjad, milles Kreeka linnriigid Atee-

Sikk murrab jäära. Niisuguse sümbolse pildi kaudu näidati prohvetile ette Pärsia maailmariigi langus ja Kreeka tõus.

na ja Sparta juhtimisel võitsid pärslasi. Sisemiste vastolude tõttu kaotas Kreeka 4. s. oma iseseisvuse Makedoonia kuningriigile (Philippos II võit 338) ja võttis Aleksander Suure juhtimisel osa tasusõjast Pärsia vastu. 2. s. keskel oli Kreeka sunnitud alistuma Rooma võimule.

Aleksander Suur, Makedoonia kuningas 336—323, * 356, † 323 e. Kr.; Philippos II poeg, Aristoteles'e õpilane; kindlustanud oma võimu Makedoonias ja Kreekas, alustas a. 334 sõjakäiku Pärsiasse, kus võitis pärslasi (Granikose ja Issose lahingus), siirdus Foiniikiasse ja Süüriasse, vallutas 332 Egiptuse, läks üle Eufrati ja Tiigrise, vallutas pärast võitu Gaugameela juures lõplikult Pärsia, siirdus 327 Indiasse, kust siiski pöördus tagasi. Sel moel rajatud maailmariik langes pärast ta surma. Aleksander Suure vallutuste tagajärjel levis kreeka kultuur üle maailma, kaotades oma kohaliku iseloomu. —

Aleksander Suur suri varakult. Tema riik jäi korraldamata, ja tema väejuhid jagasid selle omavaheliste võitluste läbi. V. Entsükl. on öeldud:

Diadohhid, (kreeka keelest, „järglased“), Aleksander Suure järglased, enamasti kuninga väejuhid, kes pärast ta surma jagasid endi vahel riigi. Diadohhide ja nende lähemate järglaste, n.-n. epiagoonide ajastul (323—284) kujunesid hellenistlikud riigid (Egiptus, Süüria, Makedoonia, jt.). —

Härlilikult ajalooramatuis mainitakse nelja diadohhide riiki: Egiptus Ptolemaios'e all, Süüria Seleukos'e all, Makedoonia Antipatros'e all, Traakia Lysimachos'e all. Oli veel ka vähemaid riike.

Ja milline ajajärk tuleb nüüd? Kas moodustasid seleukiidid (Seleukos ja tema järglased) maailmavõimu, kes, nagu eelpool tsiteerisime, vallutasid omakorda Pärsia? Prohveti nägemises öeldakse, et nelja sarve keskelt tõusis üks väike sarv, mis kasvas suureks lõuna ja ida poole. Seleukiidid ega teised diadohhid ei omandanud kuigi suurt võimu. Need liideti aegajalt Rooma külge. Nii kasvas Rooma riik. Rooma tähendab kahtlematult väikest

sarve. Ta tuleb lääne poolt ja kasvab ida ja lõuna ja ilusa maa (Püha maa, Palestiina) poole.

Tõesti, need prohvetlikud sõnad ei ole kirjutatud 2. sajandil e. Kr., aga näeme, kui täpselt on märgitud sündmuste käik. Aleksander Suure ajal oli Rooma veel väike sarv, väike võim ja valitses ainult Kesk-Itaaliat. Aja jooksul suurenes tema võim. A. 202, 2. Puunia sõjas murdis ta oma võistleja Kartaago; (Roomast lõuna pool, Aafrika põhjarannikul) võimu, ja siit peale algas tema võidukäik. Ta vallutas ka endise Kreeka maailmariigi osad. Tugevam neist, Makedoonia langes 168 e. Kr. Siin on siis lõpp Kreeka ajastule ja algus Rooma ajale.

Rooma riigi algust loetakse ta legendaarsest rajamisest Romuluse poolt a. 753 e. Kr. Rooma oli linnriik Latiumis; rahvastik jagunes patriitsideks ja plebeideks. Umbes 300 a-ni e. Kr. kestnud sisevõitlusis omandasid plebeid patriitside kõrval tähtsaid õigusi; 451—449 teostus seaduste üleskirjutamine. Selle kõrval toimusid võitlused välisvaenlastega, naabrite etrukide ja gallialastega; neis laiendas Rooma riik oma ala esmalt Latiumile ja Kampaaniale. Järgnenud sõdades samniitidega (343—290) ning Pyrrhos'ega (282—272) laienes R. r. kogu Lõuna- ja Kesk-Itaaliale. Edukalt lõppenud Puunia sõdades (264—146) ja samaaegseis Makedoonia ja Süüria sõjas vallutas R. r. Kartaago, Kreeka ja Väikse-Aasia ja tõusis maailmariigiks, Marcus Aurelius'e ajal hakkasid riiki ohustama germaanlased; nende oht kasvas veelgi sõjaväe poolt troonile tõstetud sõdurkeisrite ajajärgul (180—284 p. Kr.). Absoluutse monarhia ajajärgu (284—476) alustas keiser Diocletianus, kes kindlustas veel kord riigi ühtluse. Constantinus Suur tõstis ristiusu riigi-usundiks ja viis pealinna Konstantinopolisse. Theodosius Suur jagas riigi 395 Ida-(Bütsantsi) ja Lääne-Rooma riigiks. Lääne-R. riigi vallutas Odoaker a. 476). —

Aga kas Rooma viis täide ka selle, mis on prohveti nägemises öeldud väikesest sarvest, et see läks suureks taeva väest saadik ja pani taeva vägede vastu? Rooma riiki nimetatakse raudseks. Oma võimu säilitamiseks ta püüdis maha suruda iga muu liikumise ja jõuavalduse. Kristus löödi risti, ja korduvalt olid rasked tagakiusamised kristlastele. See oligi Rooma võitlus taeva vägede vastu.

Veel on öeldud: ta suurustab taeva sõjaväe vürsti vastu, tema tõttu kaotatakse alaohver, ta viskab püha paiga eluaseme maha, ta viskab tõe maha, ja mis ta kavatseb, see läheb tal korda. — Loeme ka selle, mida öeldi prohvetile täiendavalt Rooma aja kohta:

Ja nende kuningriigi viimsel ajal, kui üleastujad saavad võimust, siis tõuseb üks kuningas, kes on jultunud näolt ja mõistab riukaid; ja tema jõud saab vägevaks, aga mitte ta oma jõu läbi; ja ta hukkab imepalju; ja tal läheb õnneks ja ta teeb ja

hukkab ära vägevad, ja pühade vastu on ta mõtlemine, ja tal läheb õnneks pettus ta käe läbi, ja oma südames ta suurustab, ja kui on vaikne asi, hukkab ta palju; ja ta võtab seista vürstide vürsti vastu, aga ta murtakse katki ilma käeta.

Enne seda avaldust öeldi, et Kreeka laguneb väikesteks riikideks. Ja nüüd edasi: Nende kuningriigi viimsel ajal (s. t. kui nende olemasolemine on mööda), kui üleastujad saavad võimust (kui ka järgnevale võimule tulevad esile kukutajad, üleastujad), siis tõuseb üks kuningas, kes jultunud näolt ja mõistab riukaid; ja tema jõud saab vägevaks, aga mitte ta oma jõu läbi. —

Kui Rooma riigi võim lõplikult murti a. 476, misugune võim tekkis siis? Prohvetlik pilt on see, et sarv (võim) püsib edasi. Ja, Rooma riigi võim kukutati. Juba Rooma riigi ajal oli Roomas asuv piiskop omandanud mõjuvõimu nii suures ulatuses kui suur oli Rooma riik, see on peaaegu kogu maailmas. Rooma riigi võim langes, aga Rooma kiriku võim hakkas tõusma. See iseäraline võim kujunes nii suureks, et valitses Rooma riigist tekkinud uute riikide üle läbi kogu keskaja.

Rooma kiriku pead talitasid osavasti, et nad haarasid võimu enda kätte. See oli neile esialgu enese kaitseks, sest seni oli riigi ülevõim neid taga kiusanud. Ja nüüd, kui nad said eesõigusi, siis püüdsid ka oma võimu laiendada. Ja see läks neil imeviisil korda.

Rooma riigist tekkinud uued riigid võitlesid oma seisukohtade pärast. Ida-Rooma (Bütsantsi) riik püüdis oma mõju laiendada Lääne-Rooma maa-alal. Et seda teha kergema vaevaga, selleks toetas ta Rooma piiskoppi, kellel oli mõju rahvaste üle. Nii sai Rooma piiskop eesõigused ja eesõigustest kasvas võim. „Ta saab vägevaks, aga mitte oma jõu läbi“. Riigil oli huvi toetada kirikut, et vastutasuks saada endale tuge. Ja ka mitmed teised riigid püüdsid kasutada sedasama võimalust. Nii saigi kirik määratu võimu. Kiriku pea sõna pidid kuulama kõik valitsejad. Kõik kartsid kiriku vannet. „Ja tal läheb õnneks ja ta teeb ja hukkab ära vägevad, ja pühade vastu on ta mõtlemine.“

Ristiusku maailmas levitades unustati siiski ära ristiusu põhimõtted. Ja nii kujunes kirikust omal ajal eriline suurvõim.

Kokkuvõttes näeme, et maailmas on olnud suurus. On püütud maailma valitseda ja võideldud selle pärast. Nendes püüetes on nii mõnigi leidnud oma olemasolemisele lõpu. Palju vägevaid rahvaid on jäänud minevikku. Me seisame inimlike püüete ja jumaliku ettenägemise tõsiasi ees. Elame ajajärgus, kus ei valitse küll mingi ülemaailmne võim, aga maailmavõimu ihkamine püsib edasi. Milline iseärasus on praegusel ajal, ja kuidas on saanud tõeks prohvetlik ajamäär, seda käsitame järgmine kord.

Mis on tehtud Jumala käsuga

Ed. Mägi

Eelmises numbris käsitades Jumala igavest põhi-seadust, kümnet käsku, veendusime, et Jumala käsk on veel tänapäev maksev kristlastele. Need kümme käsku on veel tänapäev säilinud originaalis, Piiblis. Nad ei ole mitte kaotatud Jumala poolt, sest siis langeks Jumala riigi alus, vaid nad on kirjutatud Püha Vaimu läbi isegi inimese südamesse pärast seda, kui Kristus suri käsust üleastujate pärast Kolgatal.

Jeesus Kristus ütles oma tähtsas mäejutluses toonitavalt, et tema ei ole tulnud käskusid kaotama, vaid neid täide viima. Ometi on kuulda mõne kristliku ringkonna poolt väljendusi, nagu oleks Kristus kõrvaldanud kümme käsku. Kristus ei kõrvaldanud kümnet käsku, küll aga varjukäsed, mis tähendasid ette tema misjoni, nii kui ohverdamis- ed jne. Kristus mõistis inimese, juhuks kui ta te-

male allub, vabaks käsu needmisest, ja avas jälle vä- rava paradiisi, mis suleti Aadama patustamisel.

On olemas ja jääb püsima maailmas vaid üks käsuraamat, see on kümme käsku, mis aastatuhan- dete voolust hoolimata kindlasti püsib ja mida Ju- mal iialgi ei muuda. Jumal ei või teha seda oma õiguse ja täiuslikkuse pärast. Teeks Jumal seda, siis oleks ta niisama nõrk olevus kui inimene, kes peab oma seadusi muutma.

Ometi on jumala käsk, kümme käsku muudetud. Kui võrrelda Piiblis asuvaid ja katekismustes leidu- vaid kümnet käsku, siis ilmneb erinevused nende vahel. Kes julges muuta Jumala käsu? Kes julges inimliku käe tõsta igavese Jumala riigi põhi- seaduse vastu?

Antikristlik võim muutis Jumala kümme käsku, nii kui seda juba prohvet Taaniel ette kuulutas:

Piibli käsud (Suures Piiblis)

1. Sul ei tohi muid jumalaid olla minu palge kõrvas.

2. Sina ei tohi enesele teha ei nikerdatud kuju ega midagi sarnast sellega, mis taevas üleval, ei sellega, mis all maa peal, ega sellega, mis vees maa all on. Sina ei tohi nende ette kummardada ega neid teenida, sest mina, Jehoova, su Jumal, olen püha vihaga Jumal, kes vanemate ülekohut nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlvest saadik, nende kätte kes mind vihkavad; ja kes heldust üles näitab mitmele tuhandele neile, kes mind armastavad ja mu käskusid peavad.

3. Sina ei tohi mitte Jehoova, oma Jumala nime ilmaasjata suhu võtta; sest Jehoova ei jäta seda karistamata, kes tema nime ilma-asjata suhu võtab.

4. Mõtle hingamispäeva peale, et sa seda pühit- seksid. Kuus päeva pead sa tööd tegema ja kõike oma tegemist tegema, aga seitsmes päev on hinga- mispäev Jehoovale, sinu Jumalale, siis ei tohi sa ühtegi tegemist teha, ei sina, ei su poeg ega su tü- tar, ei su sulane ega su ümmardaja, ei su lojus ega su võõras, kes su väravais on. Sest kuue päevaga on Jehoova taeva ja maa teinud, mere ja kõik, mis nende sees on, ja ta hingas seitsmendal päeval; see- pärast õnnistas Jehoova hingamispäeva ja pühitses seda.

5. Austa oma isa ja oma ema, et sinu elupäevad saaksid pikaks seal maal, mis Jehoova, su Jumal, sulle annab.

6. Sa ei tohi tappa.

7. Sa ei tohi abielu ära rikkuda.

8. Sa ei tohi varastada.

9. Sa ei tohi rääkida oma ligimese vastu kui vale-tunnistuses.

10. Sa ei tohi himustada oma ligimese koda. Sa ei tohi himustada oma ligimese naist, ei tema sulast ega ta ümmardajat, ei tema härga ega ta eeslit ega mingisugust, mis su ligimese päralt on.

Katekismuse käsud (katoliku kirikul)

1. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrval. Sa ei pea enesele pilte nikerdama, et neid kummardada.

2. Sa ei pea Issanda, oma Jumala nime asjata suhu võtma.

3. Pea meeles, et sa hingamise päeva pühitsesid.

4. Austa oma isa ja ema, et sa kaua elaksid maa peal.

5. Sa ei pea tappa.

6. Sa ei pea abielu rikkuma.

7. Sa ei pea varastama.

8. Sa ei pea ülekohut tunnistama oma ligimese vastu.

9. Sa ei pea himustama oma ligimese naist.

10. Sa ei pea himustama oma ligimese koda, põldu, sulast, ümmardajat, veikseid, ega midagi, mis tema päralt on.

Katekismuse käsud (Lutheri kirikul)

1. Mina olen Issand, sinu Jumal! Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrval.

2. Sina ei pea mitte Jumala, oma Issanda nime ilma asjata suhu võtma, sest Issand ei jäta teda nuhtlemata, kes tema nime kurjasti pruugib.

3. Sina pead pühapäeva pühitsema.

4. Sina pead oma isa ja oma ema austama, et sinu käsi hästi käiks ja sa kaua elaksid maa peal.

5. Sina ei pea mitte tappa.

6. Sina ei pea mitte abielu rikkuma.

7. Sina ei pea mitte varastama.

8. Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese vastu.

9. Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

10. Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, veiseid, ega muud, mis tema päralt on.

„Tema mõte on seatud aegu ja kohtukorda teiseks“ Tan. 7, 25.

Uurides kirikuajalugu, me leiame, et üks kiriklik võim on võtnud endale õiguse muuta Jumala käskusi. Foks toob oma raamatus „Aktid ja dokumendid“ suuri sõnu paavstide 223 dokumendist, ja muuseas paavst Nikolause ütluse:

„Seepärast ei ole mitte ime, et minu võimuses seisab aega ja aegadid muuta, seadusi ümber teha ja kaotada, kõigist asjust, isegi Kristuse eeskirjadest vabaks mõista.“ (Raamatust: G. Guinness, Ajavanaduse ots, lhk. 147.).

Kas räägib mõni käsk kümne käsu seas ajast? Ja räägib! Piibli neljas käsk ütleb: „Mõttele hingamispäeva peale, et sa seda pühitseksid. Kuus päeva pead sa tööd tegema ja kõike oma tegemist tegema, aga seitsmes päev on hingamispäev Jehoovale, sinu Jumalale, siis ei tohi sa ühtegi tegemist teha, ei sina, ei su poeg ega su tütar, ei su sulane ega su ümmardaja, ei su lojus ega su võõras, kes su värvais on. Sest kuue päevaga on Jehoova taeva ja maa teinud, mere ja kõik, mis nende sees on, ja ta hingas seitsmendal päeval, seepärast õnnistas Jehoova hingamispäeva ja pühitses seda.“ 2. Ms. 20, 8—11.

Nagu lugejad eelpool toodud käskude võrdsest näevad, on Jumala kümme käsku muudetud ja teisendatud kaks korda. Esimese muudatuse tegi katoliku kirik ja teise reformatsiooni liikumine. Seda muudatust on tehtud omavoliliselt. Selleks pole Jumal andnud luba. Muutes on mõned käsud hoopis kaotatud, ja käsk, kus räägitakse ajast, mida Jumal andis inimesele pühitseda, on teise päeva peale pandud. Jumal käskis pühitseda seitsmendat päeva, aga käsu muutjad on selle püha üle viinud esimese päeva peale. Seitsmes päev on Jumala kava kohaselt Jumalale pühendatav päev. Ta on erand päevast, mida vanad paganad pühendasid päikesele, sest nädala esimest päeva nimetatakse vanaja paganate pühitsemise järele veel tänapäev „Dies Solis“ (lad.), „Sonntag“ (saksa), „Sunday“ (ingl.), mis tähendab „päikesepäev“.

Katoliiklikud andmed ise tunnistavad, et päeva muutmine on teostunud nende läbi:

„Katoliku kirik, oma eksimatu ülemvõimu läbi, on pühapäeva teinud üheks pühaks päevaks, et teda panna käsu hingamispäeva asemele.“ (Kansas City Catholic, 9. veebruaril, 1893).

Küsimus: Missugune päev on hingamispäev?

Vastus: Laupäev on hingamispäev.

Küsimus: Miks pühitseme meie pühapäeva hingamispäeva asemel?

Vastus: Meie pühitseme pühapäeva hingamispäeva asemel sellepärast, et katoliku kirik Laodikea konsiilil (336 a. p. Kr.) hingamispäeva pühaduse on pannud selle päeva peale. (The Converts Catholicism of Catholic Doctrine, lhk. 50.). Seda raamatut õnnistas paavst Pius X., 25. jaanuaril 1910. a.

Päikesepäeva pühitsemiseks pole antud jumalikku korraldust, ja kõige selle kohta, mis on inimlik kor-

raldus usuasjus, ütleb Kristus: „Ilmaaegu teenivad nad mind õpetates õpetusi, mis on inimeste käskimised... Iga taime, mida mu taevane Isa pole istutanud, kistakse välja.“ Matt. 15, 9. 13.

Kui hingamispäev ei ole taeva aia taim, siis on tema väljakitkumine ja kaotamine täiesti õigustatud; kui aga päikese- või pühapäev ei ole pärit taeva aiast, siis on tema väljakitkumine vajalik. Pühakiri on aluseks, kus peavad asuma juured igal õpetusel. Iga õpetuse-taime juured, mis ei asu Pühakirjas, tuleb kõrvaldada. Süveneme käesoleva kirjutusega lähemalt hingamispäeva ajaloose.

Hingamispäev alguses

„Alguses lõi Jumal taeva ja maa.“ Kolossuse, Hebräa ja Johannese raamatute põhjal on leida, et Jumal lõi taeva ja maa Kristuse läbi. Kristus, kes veel ei olnud ilmunud lihasse, on algusest saadik Jumala plaanide teostaja ja seega ka looja. Kui Jumal oli Poja läbi loonud maailma, asetanud sinna elama esimesed inimesed, siis ta tegi loomishädala viimse päeva eriliseks pühaks ja nimetas seda hingamispäevaks. Ja Jumal oli seitsmendal päeval oma tegemise lõpetanud, mis ta oli teinud, ja ta hingas seitsmendal päeval kõigest oma tegemisest, mis ta oli teinud. Ja Jumal õnnistas seitsmendat päeva ja pühitses seda, et tema siis oli hinganud kõigest oma tegemisest, mis Jumal tehes oli loonud.“ 1. Moos. 2, 1—3.

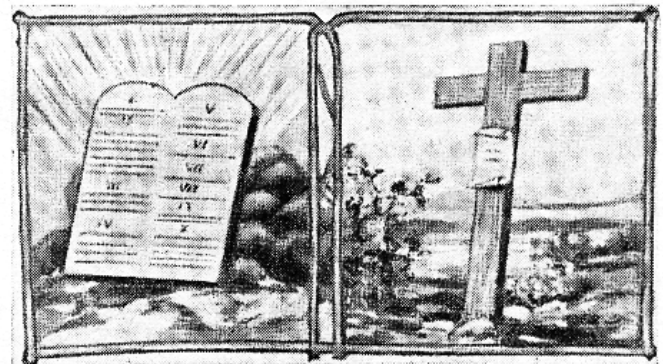
Eriti kolm asjaolu ilmnevad loetud kirjasalmist:

1) Jumal, s. t. Kristus hingas seitsmendal päeval. — See oli maailma sünnipäev. Keegi ei tohi maailma sünnipäeva asetada teisele ajale.

2) Jumal — Kristus õnnistas seitsmendat päeva. — Seega Jumal eraldas seitsmenda päeva teistest. Mida Jumal on õnnistanud, see jääb ka õnnistatuks. Seda ei saa inimesed muuta.

3) Jumal — Kristus pühitses seitsmendat päeva. — Pühitsema tähendab eraldama eriliseks otstarbeks. See päev pühitseti Issanda austamiseks ja teenimiseks. Jumala pühitsust ei saa keegi ära võtta.

Seda esimest hingamispäeva pühitseti Eedenis esimese inimesega, sest see meenus inimesele Jumala

Käsk ja arm. — Kristus on kustutanud meie kohta käiva võlakirja tema seadlustega ja löönud selle risti külge, ütleb Paulus. (Kol. 2,14.) — Vanasti sai inimene käsu vastu eksimise süüst vabaks ohvriteenistuse läbi, nüüd aga vaadates ristilöödud Kristusele.

loomise töö suurust. Scepärast ütles ka Kristus hingamispäeva ja inimese vahekorrast: „Hingamispäev on tehtud inimese pärast, aga mitte inimene hingamispäeva pärast. Nii on ka Inimese Poeg hingamispäeva isand.“ Mark. 2. 27, 28.

Inimese Poja — Kristuse päralt on hingamispäev, ja ta on selle isand ning on annud selle päeva inimesele. Inimene, Aadam, sai selle päeva. See pole juutide päev, sest Aadam on loodud Jumala näo järele ega tähenda sugugi juuti. Sõna „juut“ esineb alles 2600 aastat pärast maailma loomist, siis kui Jaakobile sündis poeg Juuda. Hingamispäev on seega iga inimesele antud, olenemata ajast, kohast ja tõust.

Kaks asja on meil säilinud Eedenist: hingamispäeva- ja abieluseadus. Jumal õnnistas esimese inimpaaari abiellu, ja kellelgi vist ei tule mõttesse nimetada abielu juudi kombeks, kuigi see on pärit samast Eedenist, kus anti hingamispäev.

Hingamispäev kõrvereisil.

Israel, olles vangis ja võõral maal Egiptuses üleneljasaja aasta ja lahkudes sealt Jumal suure ime läbi, polnud selle pika orjuse ajal siiski unustanud hingamispäeva. Minnes kõrves Siinai mäe poole, kus anti käsuseadus, ta juba tundis hingamispäeva. Aruanne 2. Moos. raamatust 16. peat. kõneleb, et minnes Siinai mäe poole, neil oli nälg, ja Jumal toitis neid igal päeval taevast antud mannaga. Seda pidi kogutama valmistamispäeval, s. o. reedel, kahevõrra, sest hingamispäeval ei sadanud toitu taevast. See asjaolu näitab kaht tõsiasja: esiteks — Israel tundis hingamispäeva enne Siinai mäele jõudmist, kus anti käsuseadus; teiseks — hingamispäev kuulus kümne käsu hulka juba enne Siinai mäge, ja kümme käsku olid enne olemas.

Hingamispäev Siinail.

Hingamispäeva meeletuletamine toimus suure pühadusega. Seal anti kümme käsku kahele kivilauale, ja tunnistati Israel maapealseks Jumala koguduseks. Jumala kogudus vajas ametlikku põhiseadust — see oli kümme käsku, — ja seesama kogudus pidi hingamispäeva pidama omaks päevaks. Hingamispäev ei olnud neile uudis, sest juba käsus öeldakse „mõttele“; see tähendab meeletuletamist asjast, mis juba enne on õpetatud ja õpitud. Siinail ainult veel kinnitati seda, mida jumal juba alguses oli andnud.

Hingamispäev Iisraeli ajaloo.

Terve Iisraeli ajalugu on seotud hingamispäevaga. Ikka uuesti rõhutatakse selle päeva pühadust. Ja kui Israel vahel patustas ja langes, kui ta hakkas käima paganlike kommete järele ja nende jumala Baali järele, ning hakkas au andma päikesele, siis jälle tuletati meele õiget hingamispäeva. Saadeti Jumala sulaseid neid noomima, nii kui Jeremia, Nee-mia j. t., kes jälle meele tuletasid Jumala muutmatut iseloomu ja käsku. Jeremia eriti hoiatas rahvast

hingamispäeva murdmise eest ja kuulutas suure hukatuse juutidele.

Hoiatust ei võetud tõsiselt ja siis ilmusid nuhtlused. Israel viidi Babülooniasse vang. Pärast seitsekümmend aastat nad tulid jälle tagasi, aga aastal 70. pärast Kristust uuesti hävitati Iisraeli pealinn ja rahvas pillutati laiali. Miks? Et see rahvas, kes tundis Jumala seadust, ei austanud seda ega jäänud truuks ka hingamispäevale. Ka uucma aja juutide tagakiusamine ja pillutamine ei ole muud kui needus selle rahva peal, kes omas Jumala seadused ja tallas need. Tänapäeva juut on suurim silmakirjatseja ja teadlik Jumala käsu rikkuja. Kristlased aga, kes omavad praegu suurema valguse, tallates aga Jumala seadust, ei saa parema saatuse osaliseks. Jumala nime ja käsku tundes ja neid põlates või muutes inimene tõmbab endale suure nuhtluse. Tänapäeva suured raskused, mis hoiavad maailma meeli pinevuses ja ärevuses, on osaline nuhtlus Jumala käskude põlgamise pärast. Aga suuremad karistused on veel ees...

Hingamispäev Uues Testamendis.

Millal tehakse mingi testament? Kas enne või pärast surma? Loomulikult enne surma. Isiku surmaga testament astub jõusse.

Nõnda tegi Kristus. Ta tegi oma testamendi enne oma surma. Ta õpetas tundma oma testamenti või seadust. Ta andis korraldused kogudusele enne oma surma: õpetas pidama pühaõhtusöömaega, käskis enne seda korraldada omavahelise jalgadepesemise — alanduse-teenistuse, andis ristimise seaduse, ja tegi muid korraldusi koguduse cluks ja misjoniks, aga päikesepäeva pühitsemisest ei räägi kusagil. Ta ei kitku välja taeva aia taimed — hingamispäeva, mille ta ise istutas Eedenis. Ta ise ka peab hingamispäeva hoolega, ja see on tema kombeks saanud: „Ja ta tuli Naatsaretti, kus ta oli üles kasvanud, ja ta läks oma harjumust mööda hingamispäeval kogudusekotta ja tõusis üles lugema.“ Luuka 4, 16.

Kristus oli andnud hingamispäeva Eedenis, ja tulles siia maailma lihasse, ta ikka pidas oma hingamispäeva. Ta ei pidanud seda juutide variseerliku kombe järgi, aga ta pidas seda nõnda, kuidas inimene peab seda pidama: auks Jumalale ja kasuks ligimesele. Kui ta läks hingamispäeval jüngritega läbi viljapõllu ja jüngrid noppisid päid nälja pärast, kui ta hingamispäeval tegi jalutu terveks ja ütles „võta oma voodi ja kõnni,“ kui ta tegi pimedat nägijaks ja kuivanud kätetervestas hingamispäeval, siis seega ta ei alavääristanud hingamispäeva, ta ei kaotanud seega seda püha päeva, vaid ta tõstis selle päeva kõrgemale variseerlikust vagatsemisest ja mõistest, ning õpetas, et hingamispäeval peab tehta ma head, et peab loobuma igapäevasest tegevusest ja tööst ning mindama polvekotta tänama jumalat tema heategude eest.

Tuleviku raskusi kirjeldades Jeesus andis korral-

dusi hingamispäeva suhtes. Ta kõneles millise saatuse osaliseks saab juutide pealinn Jeruusalem oma sõnakuulmatuse tõttu, ja kui kristlasil tuleb sealt põgeneda, siis tuleb ikkagi pidada hingamispäeva aus. Ta õpetas oma jüngreid, uue seaduse kogudust: „Aga paluge, et teie põgenemine ei juhtuks talvel ega hingamispäeval.“ Matt. 24, 20. Jeruusalema hukumine toimus 40 aastat pärast seda ütlust, seega pidas uue seaduse kogudus ikka hingamispäeva kui oma Meistri seadust. See näitab, et hingamispäev jäi alles ristikogudusse.

Kui Jeesus oli õpetanud kolm ja pool aastat, ta suri ristil maailma lunastajana. Tema surmapäev oli reedel. Ta oli lõpetanud oma misjoni. Ta oli inimese uuestisünniks teinud kõik. Ta oli maailma lunastanud. See oli tema teine suur töö maailmas. Esimene kord ta lõi maailma, ja siis hingas seitsmendal päeval. Teine kord ta lunastas sellesama maailma oma verega ja lõpetas töö hingamispäevaks ning hingas hauas hingamispäeval. Looja ei ole muutnud oma käsku ega selle pidamist.

Hingamispäev ja apostlid.

Kui Jeesus oli surnud ja oma surmaga oma testamendi kinnitanud, siis usklikud korraldasid tema matmise. Nad võtsid ta ristilt, mähkisid kallisse lõuendisse ja viisid uude hauda. „Ja see oli valmistuspäev, ja hingamispäev oli tulemas. Aga naised, kes olid teda järginud Galilcast, käisid kaasas, ja vaatasid hauda, ja kuidas tema ihu sinna pandi. Ja kui nad olid tagasi tulnud, valmistasid nad lõhna- rohte ning salvi. Aga hingamispäeva seisid nad rahul käsu järgi.“ Nii kirjutab Luukas sellest ajast. (Luuka 23, 50—56.). Nad jäid ikka Jeesuse õpetuse juure ega pühitsenud muud päeva hingamispäeva asemele. Nädala esimese päeva hommikul, pärast hingamispäeva, nad läksid uuesti toimetama matmist, aga Issand oli öösel juba tõusnud hauast.

Hiljem apostlid kindlasti pidasid hingamispäeva. Paulus, kes töötas ja reisis palju, kõikjal pidas hingamispäeva. Ap. tegude raamat kirjeldab tema reisisid ja mainib alati ka hingamispäeva pidamist ja kuulutamist sellel päeval. Nii on öeldud 13. peatükis 42.—44. salmis, et Paulus kuulutas hingamispäeval Antiokia. Filippi linnas aga polnud kogudusekoda ja seal ap. Paulus kuulutas hingamispäeval usklikele jõe ääres, kus neil oli kombeks käia palvusel. (Ap. 16, 13). Tessaloonikas Paulus jutlustas kolmel hingamispäeval. (Ap. 17, 2). Ja Korintuses ta peatus poolteist aastat ning jutlustas igal hingamispäeval, aga mitte kunagi pole öeldud, et ta oleks pühitsenud päikese- või pühapäeva. (Ap. 18, 1—11.). Luukas on kirjutanud Apostlite tegude raamatu umbes aastal 70 p. Kr., aga ta ei nimeta mitte kordagi pühapäeva või päikesepäeva, vaid igal pool hingamispäev on tema väljendus.

Hingamispäev ja esimesed kristlased.

„Nemad (esimesed kristlased) pidasid hingamispäeva suure hoolega. Vastasel korral oleks neid

kividega surnuks visatud,“ kirjutab Dr. Zahn raamatus „Pühapäeva ajalugu“, lhk. 11.

„Ei saa tõendada, et hingamispäev oleks muudetud apostlite poolt pühapäevaks ja et seitsmenda päeva ettekirjutused oleksid üle viidud nädala esimese päeva peale. Sest kusagil pole leida ainustki niisuguse üleviimise jälgegi.“ Dr. I. Döllinger: „Ristiusk ja Kirik“, lhk. 354.

Muudatus tuli hiljem, pärast esimesi kristlasi. Kirik muutus aegajalt ilmalikumaks ja otsis ühinemise võimalusi riigiga. Rooma valitsejad ja langenud kirikuisad otsisid lepet riigi ja kiriku vahel, milline ka teostus keiser Constantinus ajal aastal 321. p. Kr. Selleks ajaks oli ka pühapäeva pühitsemise eeltöö tehtud ja Constantinus'e käsuga anti see riikliku korraldusena kõigile Rooma kodanikele usu- liseks pühaks, tunnustades ristiusu riigiusuks.

Neanderi kirikulugu, 1 köide, teine osa, 1828. a. väljaanne, lhk 339, kirjeldab pühapäeva tekkimise eeltööd kirikus: „Pühapäeva pühitsemine oli aga ainult, nagu kõikide kirikupühade pühitsemine, inimlik korraldus. See oli kaugel apostlite mõttest, määrata mõnda jumalikku käsku selleks; kaugel esimest apostlikust kogudusest, üle viia hingamispäeva käsk pühapäeva peale. Kuid, võib olla, juba teise sajandi lõpul oli niisugune vale üleviimine teostatud, sest juba siis peeti töötamist pühapäeval patuks.“

Kokkuvõetult on küllalt selge, et esimesed kristlased kuni teise sajandini ei pidanud pühapäeva usuliseks pühaks, ja alles teise sajandi teisel poolel näib olevat see komme sisse hiilinud. Pagankristlased, kes ei loobunud oma päikese austamisest, näivat olevat selle toonud. Neljandal sajandil Rooma keiser määras juba seadusega pühapäeva usuliseks pühaks, ja hiljem katoliku kirik, tunnustades seda seadust, võttis pühapäeva oma kaitse alla ja nimetas ta oma võimu märgiks, mida ta on sisse seadnud käsu hingamispäeva asemele, nii kui artikli alguses leidsime.

Hingamispäeva muutmisest on aga paljud kristlased teadlikud ja nad on truuks jäänud Jumala päevale. Ajalugu kõneleb, et läbi pimededa keskaja, milal katoliku kirik kiusas taga teisitimõtlejaid, leidis ikka kristlasi, kes ka pidasid hingamispäeva pühaks.

Ka uuemal ajal, suured äratusjutlustajad on tundnud hingamispäeva ja pühitsenud seda. Nii ka suur vennastekoguduse asutaja krahv Zinzendorf pidas hingamispäeva ühes oma kogudusega, kirjutab A. G. Spangenberg raamatus „Zinzendorfi elu“. Eks selle suure mehe tegu väärrib küll järeletegemist ka tänapäeva jutlustajatelt.

Hingamispäev uuel maal.

„Sest otsekui uus taevas ja uus maa, mis mina teen, minu palge ees seisavad, ütleb Jehoova, nõnda seisab teie sugu ja teie nimi. Ja igal noorkuu päeval ja igal hingamispäeval sünnib, et kõik liha tuleb mu palge ette kummardama, ütleb Jehoova.“ Jes. 66, 22, 23.

Milline on sinu kodu?

Kristlik kodu on Kristuse kool. Kes oli Kristus, seda peab õpetatama ka lastele. Kui lapsi harjutatakse järgima Kristusele, siis nad ka täies eas sarnanevad Kristusele, kes „käis mööda maad ja tegi head kõigile.“

Kui kõik kodud oleksid kristlikud, siis oleks kogu ühiskond kristlik.

Harjumuste jõud on muutmatud. Kui lapsepõlves on omandatud head harjumused, siis on need kogu elus õigluse alustagedeks; aga kui need on halvad, siis need osutuvad suuremale hulgale ületamatuks takistuseks. Niisugustel inimestel võib olla igatsus parema elu järele, kuid nad peetakse kinni neist harjumustest, mida nad on omandanud lapsepõlves. Isegi need vähesed, kes loobuvad kurjast elust ja Jumala abiga pööravad õigele teele, peavad kannatama kogu eluaja rikutud tervise ja nõrgestatud tehtjõu all. See takistab neid tunduvalt nende ülesannete täitmisel nii Jumala kui inimeste vastu.

Lapsepõlve-aege kodu on suureks otsustajaks; jõgi, mis on teinud endale tee, ei võta nii kergesti uut teed.

Seega asub vanematel suurem vastutus ja ülesanne kui riigi valitsejail, vaimulikel juhtidel või noorsoo õpetajail. Perekonna asutajail lasub suurim kohustus maailmas. Nemad ei pea üksnes valitsema ja juhtima, vaid andma elule õige suuna nii ajaliku kui igavese jaoks. Nende võimuses on määrata milline peab olema lapse elu.

Kui kristlus tahab võita, siis ta peab asutama kristlikke kodusid. Kodus peab valitsema süsteem ja kord, mis põhjeneb plaanikindlal tegutsemisel ja arvestab mitmesuguseid eluvajadusi ja perekonnaliikmete kohustusi. Kord on taeva esimene nõue. „Jumal ei ole mitte korratuse, vaid rahu Jumal.“ Kristlik kodu on paik, kus valitseb rõõm ja julgus, kust kostab rõõmulaul ja väljendub lootus.

Kristlik kodu on see paik, kus lapsi õpetatakse sõna kuulma ja kus vanemad ise mõistavad oma kohustusi kõige kõrgema vanema vastu ning täidavad tervislikke, majanduslikke ja vaimulikke seadusi. Õiges kodus õpetatakse lastele kuulelikkust vanemate, valitsejate ja Jumala vastu. Jeesus ise oli kuulelikkuse eeskuju, mida ta tõendas oma eluga ja väljendas ka sõnades oma Isa vastu: „Mina ei tee iseendast midagi, vaid räägin seda selle järgi, kuidas mu Isa mind on õpetanud.“ Õiges kodus õpetatakse, et ainult töötamise järele võib tulla õige, kosutav puhkus, ja et kui tahetakse arendada head iseloomu, siis tuleb selleks rakendada tööle nii käed kui ka mõistus. Jeesus ütles: „Minu Isa teeb tööd tänini, ja mina teen tööd.“

Kristlikus kodus valitseb puhtus — südame ja elu puhtus. Seal vihatakse haigust kui pattu ja olakse teadlik selles, et inimese enda, tema meele ja tema ümbruse puhtus on parimaks tagatiseks kõiki-dest pahedest vabaks jäämiseks.

Õige kodu on see paik, kus tõde ei peeta mitte kombeks, vaid vajaduseks, kus põlatakse valet ja kus iga sõna ja tegu on kooskõlas Jumala käskudega. Kristus ütles: „Teie saate tõde tunda, ja tõde peab teid vabaks tegema“.

Kristlikus kodus valitseb laiskus, ja seal peetakse teiste rõõmustamise ja õnnestamise võimalusi suuri- maks hüvanguks. Kohuseid peetakse seal ülimalt sooviks, ja nende täitmise üle rõõmustatakse. Oma- kasupüüdmata teenimist peetakse seal eluseaduseks, ja seeläbi tunnustatakse Jumala teenimist inimeste heaks; ja seda õpetatakse lastele mitte ainult kohu- sena, vaid nende rõõmuna, kes tahavad täita Ju- mala tahtmist ja anda oma elule õige väärtuse.

Kristlikus kodus valitseb armastus, osutudes voo- ruseks, mis hingestab iga tegu; seal tuntakse armas- tust kui võimsat jõudu, mis tuleb selle käest, kes on kõikide asjade looja ja ülalpidaja. „Jumal on armastus.“ „Armastus ei väsi ära iialgi.“ Niisugune kodu on Kristuse kool, ja vastavalt oma mõju ula- tusele on see väike osa taevast siin maa peal.

Kristlik kodu on iga kindla riigi alus ja ühis- kondliku moraali tugipunkt, sest seal õpetatakse lapsele, tema elu kõige vastuvõtlikumal ajal, vaja- likemaid elupõhimõtteid ja sõnakuulmiseviise, aus- tamist, ustavust, enesevalitsemist, ausust, elujulgust, töökust, kokkuhoidu, enesearmastuseta teenimist. Ainult kodus võidakse õpetada neid voorusi. See võib mõnikord ebaõnnestuda, ja see juhtub ainult siis, kui vanemad ise on sattunud õigetest põhimõtte- test kõrvale.

Kodu võib olla ühenduses kooliga ja kogudu- sega; need mõlemad asutused võivad õpetada last teatava eduga, aga neid ei saa asendada kodu. Mõni- kord mõeldakse, et laps võib mõnes kasvatusasutu- ses saada isegi parema kasvatusena kui kodus, sest seal õpetavad ju kasvatusteadlased. See oletus on siiski ekslik ja seda just jumaliku seaduse alusel. Ainult armastusega võidakse anda lapsele õige kas- vatus ja haridus ning arendada temas hingelised, vaimsed, ühiskondlikud ja vaimulikud võimed. Seda teostada võivad ainult vanemad, nimelt kristlikud vanemad.

Kui tahame, et meie ühiskond koosneks ausa- test, vooruslikest ja intelligentseist inimestest, siis peame nende kasvatamisega algama juba vanemate kodus.

Kopsuhaigused

Dr. P. Alvet

Kopsuhaigused jagunevad kahte pealiiki: kopsutorude- ja kopsukoohaigused ehk kopsuhaigused kitsamas mõttes.

Kopsutorudehaigustest on tähtsamad: bronhiidid, bronhilaiendid ja astma; ning kopsuhaigustest: emfüseem, kopsupõletik ja tiisikus.

Bronhiidid võivad olla akuutsed (ägedad) ja kroonilised (pikaldased).

Äge katarraalne bronhiit, rahvak. „äge kopsukatarr“.

Põhjustajaks võivad olla mitmesugused pisikud, tolmu sissehingamine ja keemilised ärritused, niiske ja külm õhk, eriti sügisel ja talvel. Bronhiit võib esineda teiste haiguste kaasnähtena, nagu leetrite, läkaköha, gripi, difteeria, neerupõletiku, kopsutuberkuloosi jne. puhul. Haigus algab peamiselt külmetusega, eriti niiskete riiete ja jalanõude kandmisel. Haigel on nõrkustunne, vahest ka peavalu, ja külma värinad, kui temperatuur tõuseb. Karedustunne võib olla rinnaku taga või 2. ja 3. roidevahemikus rinnaku lähedal. Algul on kuiv köha, mis põhjustab rinnus vähest valu, mis aga kaob, kui tekib limaeristus ja röga. Temperatuur võib olla vähe kõrgenenud ja hingamine vähe sagedam ja pulss vähe kiirem. Kuulamisel arst kuuleb kopsus iseloomustavaid kiunumisi ja räginaid. Röga on algul vähe, see on limane ja veniv, hiljem on röga enam ja see on rohkem mädane. Röntgeniga tuleb eraldada tuberkuloosist. Kestab enamasti 2—3 nädalat, temperatuur langeb normini enamasti 1 nädala jooksul.

Ravi. Haige peab viibima niiskevõitu õhuga soojas ruumis ja lamama voodis. Soojade aurude tegemine on hea. Rinnad võiks iga päev sisse hõõruga kamperiõliga, või määrada kamperi- või sinepiipirritusega ja selle järele kohe soojalt kinni siduda, kas villaste šallidega või marle-vatt-vestiga. Juua sooja piima seltersiga ja kuuma teed, nagu pärnaõie-, sitroni, rinna- või muud rohu-teed. Köha vaigistamiseks on hea anda täiskasvanule codeini 0,02 kuni 3× päevas, lastele ettevaatlikult ja muidugi vähem. Tugevam köhavaigistaja on dicodid 0,01. Röga lahtitegemiseks on hea mixture solvens 2—3 tunni takka 1 supil. Sissehingamiseks võib teha ka tärpentiini või mentooli auru: mõni tilk kuuma vee peale ja sellest tekkivat auru sisse hingata õhtul ja hommikul 5 minutit.

Kui on suurem palavik, raskenenud hingamine, huuled sinakad või rinnus pisted, siis võib olla põletik üle läinud ka väikestele kopsutorudele ja, võib-olla, ka kopsukoele (kapillaarne bronhiit või bronhopneumoonia), siis peab küll kutsuma arsti. Peale eelkirjeldatu tuleks teha rindkerele harilikku (vee)

või sinepi kompressi, eriti siis kui on pisted või valu rinnus. Ka peaks siis tarvitama südame vahendeid. Toit peab olema vedel ja kergesti seeditav.

Krooniline bronhiit — „kopsukatarr“.

Võib tekkida ägeda bronhiidi kordumisest või iseseisvalt. Vahest võib olla põhjustatud ka südamehaigustest, nina- ja kurguhaigustest. Niiske ja uduse õhu, samuti tolmuse ja muu mittepuhta õhu sissehingamine võib ka põhjustada. On tuntud suitsetajate ja joodikute bronhiit. Võib olla tingitud ka kopsutuberkuloosist ja kopsudelaiemisest.

Haige on sageli vanem inimene, üle 40 a. vana, kellel olevat ka varem talveti esinenud bronhiit; ta kaebab köha ja raskenenud hingamise ja röga eristamise üle. Raskemate vormide puhul muutub eriti kiire väljahingamine raskeks, ja huuled ja nägu võivad olla sinakad. Arstil ei ole raske nägemise ja kuulamise järgi haigust kindlaks teha. Et selle taga ei peituks tuberkuloos, on röntgen vajalik.

Kroonilise bronhiidi sagedased komplikatsioonid on emfüseem (kopsude laienemine), astma ja bronhidelaiendid.

Ravi. Peab püüdma igati tõsta organismi vastupanuvõimet, teda plaanikindlalt karastades iga-päevaste ärähõõrumistega, hingamisharjutustega jne. Kui katarri puhul on kasulik kõik ägeda bronhiidi puhul kirjeldatud aurude sissehingamised. Peale selle võib hea olla veel keedusoolalahuse ja 2% söögisoodalahuse aurude sissehingamine. Mõnikord peab muutma ka elukutset, kui töökoha õhk ei ole küllalt puhas. Peab loobuma suitsetamisest ja alkoholist. Nina ja kurgu korrasoleku eest tuleb hoolitseda. Märjad jalanõud ja niisked riided peab kohe ära vahetama. Jalad peab hoidma alati soojad ja kuivad. Raskel juhul võib vahest aidata ka kliina vahetus. (Selleks on hea Lõuna-Euroopa mägiskliima, Schveits, Egiptus, Algeria, Lõuna-Aafrika jne.). Kinise köha puhul on hea võtta 3× päevas thiocoli 0,5, või veel parem terpini hydrat. 0,2, pulvis Doveri 0,3, kal. sulfoquajacol. 0,5, 3× p. 1 pulber. Puhas ja ühtlane õhk on kõige tähtsam. Järsu ülemineku eest soojast külma kätte, ka vastupidisest, tuleb hoiduda.

Bronhidelaiendid

Tekkimise põhjused võivad olla kolmesugused: 1. Bronhide infektsioon ja võõrkehade sattumine kopsudesse. 2. Kopsukoe sidekoestumine ja kortsumine ühes piiratud mädase bronhiidiga, mõne teise kopsuhaiguse järele. 3. Mõne kasvaja või aneurüüsi (veresooneelaiendi) rõhumisest. Sünnipärane bronhilaiend on arenemise viga. Kestev köha ühes bronhiidiga soodustab tekkimist. Esineb harilikult

lastel ja noortel, kuid võib ette tulla ka vanemal, kellel on olnud sagedasi bronhiite. Haige märkab endal kõha, kusjuures võib eristuda röga, mille hulk sagedasti oleneb keha asendi muutusest. Peale köhimist võib hingeõhk haiseada. Röga hulk järjest suureneb ja muutub lõhnalt teravamaks (haisevaks). Mõnikord seletamatud temperatuuri tõusud jäävad ainsaks sümptomiks, või esinevad ainult korduvad kopsuverejooksud (mitte unustada tiisikust!). Kõige tähtsamad sümptomid on ikkagi haisev röga ja hingeõhk, viimased võivad aga puududa. Lapse kasv võib jääda kõrgemaks ja sõrmeotsad jämeneda, nagu „trummipulgad“. Röga, mida võib tulla vahest väga palju ja mis võib haiseada, klaasis seistes setib kolme kihti: peal on limane ja vahune, põhjas mädane ja tihed ning keskel sogane ja vedel. Kui röga kinni jääb, siis võib temperatuur tõusta, selle eristumisel jälle langeda. Arstil on parem diagnoosi teha haiget kuulates ja röntgeniga uurides.

Ravi on väga raske, peamiselt operatiivne. Ravi peab sündima arsti juhatuse järele. Sisse võib võtta või hingata krevosooti või anastiili. Ärahoidmiseks tuleb kopsupõletikust ja emfüseemist paranemisel teha hingamisharjutusi. Ravimata jäänud bronhiitidest võivad tekkida mitmed teised rasked kopsu- ja muud haigused ja ka surm võib järgneda veremürgistusest.

Asthma (spastiline, bronhiaalne astma).

Hooti käivad hingematmise ataagid, peamiselt väljahingamisel. Võib alata juba varakult lapseas. Organismi ülitundlikus on peapõhjuseks. Hoo esilekutsumiseks võivad kaasa mõjuvad olla igasugused psüühilised erutused ja ärritused, mitmesugused lõhnad, tolm, õietolm, sõnnikuhais, külm õhk, mõningad arstimid ja mõned toidud, nagu maasikad, vähid, piim, munad ja vahest ka alkoholi- lised joogid.

Haigel võib lapseas olnud olla ekseem ja korduvad bronhiidid, nohu, millele järgnes astma. Tüüpilistel juhtumel esineb astma hoog öösel. Patsient läheb õhtul magama täiesti tervena ja ärkab enne südaööd hingematmise või lämbumise tundega, ta püüab istuda, toetuda, või püüab pääseda avatud akna juure, ja on hirmul, külm higi nahal. Nägu on kahvatu, huuled vahest sinised. Hingamine on väga vaevaline, kähisev ja kiunuv, eriti raske on väljahingamine. Arstil on vaadates ja kuulates kerge haigust kindlaks teha. Veres esineb eosinofiilia. Hoog, mis võib kesta 2 tundi või rohkem, möödub pikkamööda kõhaga ja röga eristamisega, mis on veniv ja klaasjas ja milles leiduvad iseloomustavad Curschmanni spiraalid ja Charcot-Leydeni kristallid ja eosinofiilsed rakud. Peale hoogu on patsient nõrk ja lõõtsutab vahest veel päev või paar. Kui astma on juba kestnud kauemat aega, siis areneb kopsudelaiinemine. Kui ei ole olnud tegemist bronhiitidega ja esineb hingematmise hoog, siis võib olla ka südame või neeru astma, kuid neid võib eraldada ainult arst, parem haiglas. Komplikatsoonidena võivad esineda kopsudelaiinemine, bronhiit ja südamelaiinemine. Kopsutuberkuloos võib esineda üheaegselt astmaga. Sellepärast on vajalik ka röntgeniga uurida ja röga analüüsida.

Ravi. Tuleb hoiduda eelkirjeldatud tekitavatest põhjustest. Hoo ajal arst või õde peab süstima asthmolysini $\frac{1}{4}$ —1 ccm. või adrenalini (1:1000) $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ccm. Kroonilistel haigetel tuleb endil arsti või õde juhatusel ära õppida steriilselt süstimine. Samuti võib tarvitada süstimiseks ephedriini või ephetonini 0,025—0,05, või nende tablette sisse võtta 2—3× päevas 1 tablett. Ka cardiazol-ephedrin

tablette võib tarvitada, 3× päevas, 1 tbl. Astmasigaretide (mitte tubaka!) suitsetamine aitab ka sageli hoogu kõrvaldada. Vahest aitab ka kuuma-veekoti või -pudelite asetamine jalge alla ja juua tass kõva kohvi. Peab otsima infektsiooni kollet (fookust) ja selle kõrvaldama. Vahest aitab ka mõnede rohtude sissehingamine, kuid seda peab ikkagi arst korraldama. Eluruumid, eriti aga magamistuba peab olema puhas (mööbel, voodiriided!). Suitsus ja tolmus ei või viibida. Vahest aitab ka kliima vahetus, eriti hea on mägiskliima: 1500 meetri kõrgusel harilikult kaovad astma hood. Toit peab olema liha- ja soolavaba. Süüa tuleb peamiselt toitu, rohkesti aia- ja puuvilja! Tuleb loobuda suitsetamisest ja alkoholist.

Emfüseem — kopsudelaiinemine.

See on kopsumullikeste (alveolide) laienemine. Kuna äge emfüseem esineb väga harva, siis pean vajalikuks käsitleda ainult kroonilist kopsudelaiinemist. Selle põhjus on teadmata. Võib tingitud olla ka osalt kopsukoe puudulikest elastsusest ja korduvatest bronhiitidest. Krooniline alkoholism võib ka osa etendada. Tekkimisel võivad kaasa mõjuda: igasugune kopsude ülevinitus, krooniline kõha, puhkpillide puhumine, suurte raskuste tõstmine, aevastamine, klaasipuhumine, kutseline laulmine ja rääkimine jne.

Haige on enamasti mees keskmiselt aastais või üle selle. Varem võib esinenud olla talveti kõha või astma. Peakaebus on hingeldamine jõupingutuste puhul. Haige võib olla näost tsüanootiline (sinakas), võivad esineda ka „trummipulga“ sõrmed ja olla tunnissarnane rindkere. Haigel võib olla väike küür seljas ja roided jooksta rohkem horisontaalselt kui harilikult. Sissehingamisel rindkere laieneb vähe. Arst leiab, et kloppimise kõla on sügavam ja et südame ja maksa tumestuse piirkond on vähenenud. Kuulamisel on hingamiskahinad nõrgemad ja väljahingamine on pikenenud, ja on kuulda mõningaid bronhiitilisi räginaid. Vitaalkapatsiteet (kopsude maht) on vähenenud. Röntgen näitab, et kopsu- väljad on heledamad ja et vahelihis on madal ja vähe liikuv. Järsku vastu kätt väljapuhutav õhujuga on nõrk. Röga on väheldane ja vahune. Tavali- selt käivad emfüseemiga kaasas bronhiit, astma ja südamelaienemine ühes nende tagajärgedega. Üheaegselt emfüseemiga esineb ka vahest kopsutuberkuloos ja spontaanne õhkrind.

Ravi. Kui on eeldusi emfüseemi tekkimiseks, siis tuleb hoiduda eelkirjeldatud pingutustest. Et siin otskohest ravi ei ole, on kõik, mis teha saab, haiguse arenemise tõkestamine. Peab hoiduma bronhiitidest, ja kui need esinevad, siis kohe ravima. Samuti peab ravima südameviga rahu, aadrilaskmise ja südamevahenditega. Kui võimalik, siis kasutada talvel lõunamaa- ja mägiskliimat, nagu Schveitsis. Egiptuses, Lõuna-Aafrikas jne. Ka hingamisharjutusi võib teha paar korda päevas, õhtul ja hommikul (5—10 min.): sügavalt sisse ja siis pikalt välja hingata ja sealjuures mõlema käega rindkeret alumiste roite kohal kokku suruda. Kui esineb bronhiitiline kõha, siis võib selle rahustamiseks tarvitada Doveri pulbrit 0,3, või codeini 0,02, kuni 3× päevas 1 pulber.

„Meie Aeg“ ilmub kord kuus. Toimetuse ja talituse Tallinnas, Mere- puistee 14-a. Vastutav toimetaja: M. Bärengrub. Abitoimetaja: H. Pilt. S. P. A. Eesti Liidu väljaanne. Tellimine kõigist posti- asutustest. Tellimishind aastaks 2 kr. 50 s., poolaastaks 1 kr. 30 s.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tänn. 2.

Ilmunud 15. veebruaril 1940.

HIND 25 SENTI